

**Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 37
hallituksen esityksestä laiksi Tenojoen kalastussääntöä koskevan
sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien
menetysten korvaamisesta**

Eduskunta on 23 päivänä maaliskuuta 1990 lähettänyt valiokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 28.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina apulaisosastopäällikkö Ilppo Kangas ja toimistopäällikkö Seppo Havu maa- ja metsätalousministeriöstä, ylijohtaja Jarmo Ratia vesi- ja ympäristöhallituksesta, poliisitarkastaja Eero Koponen Lapin lääninhallituksesta, kunnanhallituksen jäsen Aslak Antero Pieski Utsjoen kunnasta, toiminnanjohtaja Timo Seppälä Suomen Kalamiesten Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Markku Myllylä Kalatalouden Keskusliitosta, tutkija Eero Niemelä Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksesta, sihteeri Kaarlo Kärkkäinen Nuorgamin kalastuskunnasta, esimies Aslak Uula Aikio Kirkonkylän kalastuskunnasta, esimies Reidar Eriksson Vetsikon kalastuskunnasta, esimies Antti Kateetta Outakosken kalastuskunnasta ja Pekka Lukkari Utsjoen kunnasta.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki, jonka mukaan Norjan kanssa Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä vuonna 1972 ja 1989 tehtyjen sopimusten ja niihin liittyvien kalastussääntöjen eräistä määräyksistä johtuvat menetykset korvattaisiin valtion varoista. Korvausvelvollisuus ja korvauksen määrä ratkaistaisiin maanmittaustoimiston määräämässä toimituksessa, josta olisi annettava määräys kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta tai aluetta koskevan vesipiirirajankäyntitoimituksen lainvoimaiseksi tulemisesta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Valiokunnan kannanotot

Valiokunta toteaa, että Tenojoen kalastussopimuksen tavoitteena on lohikannan säilyttäminen, paikkakunnan väestön lohenkalastukseen perustuvan elinkeinon turvaaminen sekä kohtuullisen osan lohenkalastuksesta varaaminen urheilukalastukselle. Kalastusta koskevat rajoitukset on tehty mainittujen tavoitteiden toteuttamiseksi. Alun perin määräysten tavoitteena on ollut kahden ensin mainitun tavoitteen saavuttaminen.

Koska Tenojoki on rajajoki ja koska sen alajuoksu sijaitsee Norjan valtion alueella, on kalastuksen järjestämisessä tarvittu yhteistyötä norjalaisten kanssa. Tämän vuoksi Tenojoen kalastusta säännellään paitsi vanhalla kalastuslailla (503/51) ja sen täytäntöönpanosta annettulla asetuksella (1117/82) myös Suomen ja Norjan välisellä Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä tehdyllä sopimuksella ja siihen liittyvällä kalastussäännöllä. Voimassa oleva Norjan kanssa Tenojoen kalastuspiirin kalastussäännöstä tehty sopimus (SopS 94/89) on allekirjoitettu 1 päivänä maaliskuuta 1989. Sopimus ja siihen liittyvä kalastussääntö ovat tulleet voimaan 1 päivänä tammikuuta 1990. Niillä on korvattu vuonna 1972 tehty sopimus (SopS 48/72), jota on muutettu vuonna 1979 (SopS 20/79) ja vuonna 1982 (SopS 66/82). Aikaisemmat kalastussäännöt ja -sopimukset ovat vuosilta 1873, 1920, 1938, 1953 ja 1960.

Valiokunta toteaa edelleen, että Tenojoen kalastussopimuksen rajoituksista osa on vaikeuttanut merkittävästi kalastusoikeuksien käyttöä ja tehnyt jopa näiden käytön osaksi mahdottomaksi. Kalastussopimusten ja -sääntöjen aiheuttamista edunmenetyksistä ei ole suoritettu korvauksia kalastusoikeuden haltijoille lainkaan. Tämä on johtunut siitä aiem-

min vallalla olleesta virheellisestä käsityksestä, että kalastusoikeuden haltijana on Suomen valtio Suomen puoleisella Tenojoen vesialueella. Eduskunta on kiinnittänyt huomiota korvausten maksamistarpeeseen jo vuonna 1972. Tällöin eduskunta totesi vastauksessaan hallituksen esitykseen (HE n:o 97/1972 vp.), joka koski Norjan kanssa Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä tehdyn sopimuksen ja sen liitteen eräiden määräysten hyväksymistä, seuraavaa: ”On mahdollista, että sopimukseen perustuvat järjestelyt saattavat loukata yksityisille kuuluvia oikeuksia. Tämän vuoksi eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen selvittämiseksi, aiheutuuko sopimuksen soveltamisesta mahdollisesti vahinkoa edellä tarkoitetuille yksityisille ja, mikäli selvitys antaa siihen aihetta, korvausten suorittamiseksi vahinkoa kärsineille.”

Hallituksen esityksen mukaan vahingot korvattaisiin, nykyisin voimassa olevan kalastussopimuksen ja -säännön määräysten aiheuttamien menetysten lisäksi, ainoastaan vuoden 1972 kalastussopimuksessa ja -säännössä sekä niihin vuosina 1979 ja 1982 tehdyissä tarkistuksissa olevista määräyksistä johtuneiden menetysten osalta. Hallituksen esityksen mukainen lakiehdotus merkitsee sitä, että ennen vuotta 1972 voimassa olleiden kalastussopimusten ja -sääntöjen aiheuttamat menetykset korvattaisiin ainoastaan siltä osin kuin nämä määräykset on otettu nykyiseen taikka vuoden 1972 kalastussopimukseen ja -sääntöön. Tällöinkään korvaus ei koskisi menetystä, joka on tapahtunut ennen vuotta 1972.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan merkittävä osa Tenojoen kalastusta koskevien rajoitustoimenpiteiden aiheuttamista menetyksistä on aiheutunut ennen vuotta 1972. Valio-

kunnalle esitetyn selvityksen mukaan vahinkoja on syntynyt arviolta noin 70 vanhalle tilalle. Suurimpaan osaan tiloista on saatavissa menetysten selvittämiseen riittävät tiedot verotusta koskevista asiakirjoista.

Valiokunta katsoo asiassa ilmenneet seikat huomioon ottaen, että kohtuus- ja oikeudenmukaisuus edellyttävät sitä, että myös ennen vuotta 1972 syntyneitä vahinkoja tulee korvata. Nämä vuotta 1972 aikaisemmin voimassa olleiden kalastussopimusten ja -sääntöjen määräyksien johdosta aiheutuneet menetykset koskevat valiokunnan saaman selvityksen mukaan pääsääntöisesti Tenojoen alueen vanhoja tiloja. Valiokunta katsoo, että mainittujen ennen vuotta 1972 voimassa olleiden määräysten aiheuttaman menetyksen johdosta syntyneen vahingon tulee olla kalastusoikeuden haltijan kannalta merkittävä ja lisäksi menetyksen johdosta syntyneen vahingon korvaamatta jättäminen tulee olla kalastusoikeuden haltijan kannalta kohtuutonta. Valiokunta edellyttää hallituksen selvittävän, onko ennen vuotta 1972 syntynyt merkittävä taloudellinen vahinko sellainen, että se kohtuussyistä olisi korvattava. Vahinkojen korvaaminen edellyttää kalastusoikeuden haltijan toimesta luns-
tustoimituksen vireillä ollessa tehtyä hakemusta, joka voi olla varsin vapaamuotoinen ja yleinen.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja puoltaa sen hyväksymistä sellaisenaan.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 1990

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Kokko, varapuheenjohtaja Järvisalo, jäsenet R. Aho, Dromberg, Joenpalo, Nyman, Pulliai-

nen, Rajamäki, Sarapää, Siuruainen, Turunen, Valli ja Varpasuo sekä varajäsenet Kietäväinen ja Lapiolahti.

Vastalause

Valiokunnassa vallitsi varsin pitkään laaja yksimielisyyttä siitä, että kohtuus- ja oikeudenmukaisuussyistä tulee voida korvata myös ennen vuotta 1972 voimassa olleiden kalastussopimusten ja -sääntöjen määräysten johdosta aiheutuneet merkittävät menetykset. Tämän mukaisesti oli laadittu myös valiokunnan lopullista käsittelyä varten mietintöluonnos, jossa ehdotettiin mainitunsisältöisen säännöksen ottamista lakiin. Viime vaiheessa kuitenkin äänestyksen jälkeen (7—6) mietintöön otettiin ainoastaan lausuma, jossa edellytetään hallituksen selvittävän, onko ennen vuotta 1972 syntynyt merkittäviä taloudellisia vahinkoja siten, että ne olisi kohtuussyistä korvattava. Tällainen lausuma on merkityksellinen. Eduskunta on edellyttänyt jo vuonna 1972 vahinkojen selvittämistä ja aiheutuneiden vahinkojen korvaamista. Lakiehdotus hyväksyttiin nyt valiokunnassa kuitenkin kannastamme poiketen hallituksen esityksen mukaisena, mikä merkitsee sitä, että ainoastaan vuonna 1972 ja sen jälkeen syntyneitä vahinkoja voidaan korvata.

Mietintö jäi muutoinkin lopulta varsin sekavaksi, koska mietintöluonnoksen perusteluja ei valiokunnan enemmistö katsonut aiheelliseksi muuttaa vastaamaan kaikilta osin äänestyspäätöksellä lisättyä lausumaa. Mietintöluonnoshan oli kirjoitettu siten, että se sisälsi vuotta 1972

edeltävien vahinkojen korvaamisen mahdollistaman 1 §:n 2 momentin täydentämisen. Mietintöön jäikin pääosa pykälämuutoksen johdosta kirjoitetusta perustelutekstistä, vaikka itse pykälämuutos poistettiin äänestyspäätöksellä mietinnöstä.

Katsomme edelleen, että ennen vuotta 1972 voimassa olleiden kalastussopimusten ja -sääntöjen määräyksistä aiheutuneiden merkittävien menetysten osalta merkittävät vahingot tulee korvata kohtuus- ja oikeudenmukaisuussyistä. Asiassa on varsin keskeisesti kysymys Suomen kansainvälisestä maineesta. Korvauksen suorittamisessa kytkettyvät toisiinsa toisaalta omistusoikeuskysymys ja toisaalta tasa-arvonäkökohdat. Hallituksen esityksen mukainen lakiehdotus saattaakin syrjivänä johtaa Suomelle haitallisiin kansainvälisiin seuraamuksiin, jolloin pelkästään välittömät taloudelliset menetykset voivat olla moninkertaisia verrattuna siihen, että olisi asianmukaisesti päätetty korvata kalastusoikeuksien haltijoille aiheutuneet menetykset.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

Laki

Tenojoen kalastussääntöä koskevan sopimuksen ja kalastussäännön eräiden määräysten aiheuttamien menetysten korvaamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee vastaavasti Norjan kanssa Tenojoen kalastuspiirin yhteisestä kalastussäännöstä vuonna 1972 tehdyssä sopimuksessa (SopS 48/72) ja siihen liittyvässä kalastussäännössä sekä niiden muuttamisesta vuonna 1979 ja 1982 tehdyissä sopimuksissa (SopS 20/79) ja 66/82) ja niihin liittyvissä kalastussäännöissä olevista määräyksistä johtuneita menetyksiä. *Kalastusoikeuden haltijalle suoritetaan 2 §:ssä tarkoitetun lunas-*

tustoimituksen vireillä ollessa tehdystä hakemuksesta korvaus myös vuotta 1972 aikaisemmin tehtyjen sopimusten ja tällaisiin sopimuksiin liittyvien kalastussääntöjen määräyksistä johtuneista merkittävistä menetyksistä, joiden korvaamatta jättäminen olisi kalastusoikeuden haltijan kannalta kohtuutonta.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

2 ja 3 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 19 päivänä joulukuuta 1990

Kimmo Sarapää
Eino Siuruainen

Erkki Pulliainen
Heikki Kokko

Raila Aho
Timo Kietäväinen

